

VÁNOČNÍ STROMEČEK

Historie zdobení stromů pochází ještě z dob pohanských magií a kouzel souvisejících s kultem Slunce, jeho matky Asratry (Ašeryú) a kultem zelených stromů. Slavily se "svaté noci" zasvěcené slunečnímu božstvu, při nichž nechyběl ani tanec pod stromy, jež byly ozdobeny ovocem, sladkostmi a světly. Původně se takto zdobily stromy ve volné přírodě, posléze se tento zvyk přenesl do lidských obydlí. Za stálezelené kultovní stromy považovali především jedle, ale i cypřiše. To vše je v Elberdfelské Bibli.

Nabízí se ale i jiné vysvětlení, kde se zvyk zdobení stromů vzal. Lidé byli už od pradávna přesvědčeni, že mrtví mohou v určité dny vstupovat do světa živých a zaujmout jejich místo. Na základě těchto tezí vznikl vánoční zvyk věšení stromečků špičkou dolů a zdobení stromku pamlsky jako lest na mrtvé duše. Mrtví sní všechny sladkosti a nasycení již nikomu neublíží. K tomuto rituálu patří i vánoční nevstávání od stolu, aby duše uvolněné místo nezasedla. Zvykem germánských národů bylo stavět ozdobený strom o svaté noci před dům (především jedle) a k počtě boha Slunce na ně umísťovali světla. Stromy se nazývaly zimní máje.

První ozdobené stromy pochází z doby kolem roku 700 a první zmínky o zdobení vánočního stromečku jsou z roku 1570 z Německa. Církev tomuto obyčeji dala křesťanský význam: strom (dřevo) je obsáhlým symbolem, neboť v jeslích ze dřeva se byl uložen narodivší se Kristus a na dřevěném kříži byl zahuben.

Dalším známým faktem je, že jedličku uctívali již staří Římané, pro něž byla symbolem Saturnálií - slavností slunovratu.

Při keltských oslavách byly stromy symboly života, světla na nich symboly Slunce a mimoto staří Keltové věřili, že větvičky chvojí přinášejí štěstí, zdraví a úspěch.

Chvojka - dá se říci, že i v našich krajích se zdobil stromeček již hodně dávno, jen se mu říkalo chvojka a nebyl to vždy stromeček v pravém slova smyslu. Jednalo se o rozsochatou větev nebo špičku jedle, jež se věšela ke stropu špičkou dolů. Ozdobený stromeček germánských kmenů sice způsobil menší revoluci ve vánočních zvycích, ale podle všeho nebyl takovou novinkou. Zmíněná chvojka ozdobená ovocem a to především jablky, vejci a červenou barvou (stuhy, papírky) a později dalšími lidovými ozdobami, byla základem zvykoslovných předmětů dotvářejících vánoční období. Není mezi nimi až takový rozdíl. Spíše než ve fyzické podobě, byl rozdíl v pojetí a symbolice. **O tradici chvojký v Čechách jsou dochovány zprávy ještě z poloviny 19. století. Zdobila se sušeným ovocem, rozinkami, perníčky a pestrými šátky a věšela se nad stůl špičkou dolů, později se připevňovala opačně - za špičku.**

Shrneme-li fakta, dojdeme k závěru, že mezi chvojkou a ozdobeným vánočním stromkem je opravdu rozdíl jen v jeho chápání a nazývání jedné věci dvojím jménem - tedy záleželo na tom, jak a kdo o této věci mluví.

Legenda o vzniku vánočního stromku - podle všeobecně omílané legendy o vzniku ozdobeného vánočního stromu byl prvním, kdo takový strom použil, irský opat Kolumbián. Opat byl odeslán do Burgundska, aby tamním pohanům kázal o svátku narození Krista. Aby přilákal co nejvíce posluchačů, sestavil hořící pochodně do tvaru kříže a umístil je na starobylý obřadní jehličnan, jenž byl původně pohanskou modlou uctívanou v době slunovratu. Zář ohně přilákala velké množství lidí, jež si vyslechlo Kolumbiánovo vyprávění o Spasitelově narození. Díky tomuto aktu se stal takto ozdobený strom atributem Ježíšova zrození.

Církev a vánoční strom - strojení vánočního stromku bylo ještě v 16. století považováno za pohanský zvyk. Koncem 16. století ho přijala i církev, ale vtiskla mu částečnou náboženskou symboliku. **Ponechala pohanský symbol zelených větví jehličnanů jako podobenství věčného života, ale mimoto připodobnila vánoční stromeček k rajskému stromu Adama a Evy, na jejichž svátek se Štědrý den slaví.**

Vánoční stromeček v zemích koruny České

Strojení zimních májů neboli vánočních stromečků se k nám protlačilo až začátkem 19. století a chvojky a rozměrné betlémy mu dlouho odolávaly.

První vánoční stromeček v Česku nemá vánoční stromek dlouhou tradici. Poprvé jej postavil pro své přátele v roce 1812 ředitel pražského Stavovského divadla Jan Karel Liebich na svém libeňském zámečku. Nový zvyk se však začal prosazovat jen pozvolna, a to až ve 40. letech 19. století v bohatých pražských měšťanských rodinách. Na vánočních trzích se sice začaly prodávat z Německa dovezené umělé stromečky vyřezané z kartonu nebo tenkých prkének, ale kupující o ně nejevili příliš velký zájem. Více se ujaly živé stromečky, smrčky, jedličky nebo májky ozdobené sladkým pečivem, perníkem a především ovocem – jablky nebo hruškami, mandlemi či rozinkami. Okolo roku 1860 se na vánočním stromečku v Čechách poprvé rozsvítily **lojové svíčky**.

Staročeské Vánoce - kolem 60. let 19. století již byl přijat **vánoční stromeček** na milost i na venkově, ovšem podle venkovských tradic. **Stromeček byl chápán jako náboženský symbol a jeho ozdoby taktéž - nic překvapujícího, vzhledem k tomu, že náš venkov byl silně nábožensky založen a zároveň to poukazuje na neústupnost venkovanů v jejich víře. Byli ochotni převzít nový symbol, ale starou symboliku chtěli mít zachovanou - takový menší kompromis, když už bylo zdobení vánočního stromku posvěceno církví.**

Podle těchto tradic **strom** sám jako takový byl symbolem světa, jeho **zelené větve** symbolem Kristova věčného života, **papírové růže** na větvích byly Pannou Marií - růží bez trnů, **rozvěšená jablka** symbolizovaly Evu - matku lidského rodu. **Podle této symboliky se zdobil strom v kostelích.**

V domácnostech se stromeček zdobí velmi skromně – malovanými perníčky a jiným pečivem, sušeným ovocem, jablky, ořechy a fábory podle symboliky ořechů jako přivolávačů lásky a štěstí a jablek jako atributu zdraví. Zavěšoval se za špičku nad štědrovečerní stůl, stavěl do středu stolu nebo na okno.

Dnešní vánoční stromečky – zdobí se živé nebo umělé, skleněnými nebo umělohmotnými ozdobami a mašlemi. Někde mají rádi zdobení po staru, s perníčky, slaměnými ozdobami a vizovickým pečivem. Jinde zase moderně laděné do jedné barvy.

Nejslavnější české vánoční stromečky:

První velký vánoční strom se v roce 1924 objevil na brněnském Náměstí svobody. Postaral se o to spisovatel Rudolf Těsnohlídek, kterého k tomuto činu vedla touha [pomoci](#) opuštěným dětem.

Jedním z nejslavnějších českých vánočních stromů 24 metrů vysoký smrk z Beskyd, který ozdobil o Vánocích roku 1999 vatikánské Svatopetrské náměstí.

Bohužel nechvalně se proslavil **smrkový vánoční strom**, který 6. prosince 2003 na pražském Staroměstském náměstí spadl a zranil čtyři lidi